

PROSVETNI DEL

Weissenhof, Stuttgart, hiša arhit. Le Corbusierja, zunaj

K vprašanju enodružinske delavske hišice

Ivan Vurnik

Že tekom zadnjih dvajsetih let pred svetovno vojno so nastala v interesiranih krogih zapadne Evrope društva, ki so se začela zelo intenzivno pečati z vprašanji ljudske nastanitve. Še bolj pa so se razgibala ta prizadevanja po svetovni vojni, ko je tako zelo narastla stanovanjska kriza dajala za to vedno novih pobud. Poleg težnje za zdravstveno neoporečnimi stanovanji in za pocenitvijo v gradnji, se je pojavila v tej kulturi še cela vrsta novih problemov, pri katerih rešitvi sodelujejo na eni strani nacionalna ekonomija, na drugi pa estetski vidiki in vidiki čisto novega življenjskega naziranja. Ob reševanju vseh teh problemov se je razvil povsem nov način gradnje in povsem nov način prebivanja in hišnega gospodinjstva. Pojem zdravstveno neoporečnega stanovanja in težnja za pocenitvijo gradnje sta tudi našemu človeku tako blizu, da ne potrebujeta tu še posebne razlage. Pač pa more marsikoga zanimati, če spregovorimo na kratko o drugem delu navedenih problemov. Ako upoštevamo ekonomsko stran novih stavb, moramo računati s časom in z denarjem. Zato se povsod, kjer se gradi za ljudsko nastanitev, stremi za hitrimi načini gradnje. Najhitrejši načini so tisti, po katerih se cela hišica izdela do zadnjega kosa v tovarni kakor kak stroj, ko je pa vse gotovo, se naloži na železniški voz in prepelje na stavbi-

šče, kjer se v par dneh sestavi. Ta način je v Ameriki že dolgo časa v rabi. Hitrost dovršitve zidanih hiš se pa pospešuje še z umetnim sušenjem, za kar rabijo posebne peči, ali posebne stroje. Brez dvoma velikega pomena je tudi štednja z materialom, ki pa more biti uspešna le tedaj, če se ž njo ne naprtijo hiši stalne napake, kakor so n. pr. nemožnost izdatnega kurjenja, ali pa velika prevodnost zvoka (ropota) ter širitev smrada iz kuhinje in stranišč. Zelo velika pažnja se polaga danes tudi na ekonomijo v gospodinjstvu; toda ta je mogoča le, če so gospodinje zato vzgojene. Tako zvana »frankfurtska kuhinja« že slični opremljeni kemijskega laboratorija in omogoča kuhanje z najmanjšim trudom, pri največji čistoči in v najkrajšem času, zahteva pa od kuharice, oziroma gospodinje že precejšnjo stopnjo inteligence. Pri taki ekonomiji v gospodinjstvu je mogoče, da ostane gospodinjci pretežen del dneva na razpolago za druge stvari, n. pr. za samoizobrazbo, čitanje, glasbo, vzgojo otrok, izprehode in sport. Poleg tega se je razvil tudi že čisto nov način higienskega prebivanja. Stanovanjski prostori so vsi takorekoč v prostem zraku, kakor nam kažejo slike str. 82, 85 in 87. Zveza in življenje z naravo sta postala neomejena. Kdor si more plačati kurjavo, more živeti n. pr. v steklenjači, ali v na vse strani odprti verandi prav tako kakor pod prostim nebom, le da je zavarovan pred vsemi vremenskimi neprilikami. Estetsko opazovanje novih načinov gradnje in življenjskih možnosti v teh stavbah nas vodi do umetnosti, ki je postala izraz novega načina življenja in tudi — kakor že rečeno — novega življenjskega naziranja. A to estetsko opazovanje nas vodi v čisto nov slog, ki naj postane i z r a z sodobnih tehničnih načinov gradnje, novega načina bivanja in novega gospodinjstva.

Navedene misli prevevajo danes več ali manj skoro vse sodobno udejstvovanje zapadnoevropskih narodov pri gojitvi stanovanjske kulture. Kako velika je skrb za to kulturo, to nam kaže nešteto vrtnih mest zlasti po Angleškem in Nizozemskem in posebno tudi velik čisto svojevrsten poskus v Stuttgartu iz prošlega poletja (1927). Občina je dala zgraditi na Weissenhofu — mali vzpetini zunaj mesta — celo malo mesto hiš najrazličnejših tipov. Najekstremnejše delo med njimi je hiša po načrtih švicarskega Francoza Le Corbusierja, ki živi sedaj v Parizu (gl. sliki str. 82 in 87). Ta mož tendenciozno zavrača vse, kar ima še kako zgolj formalno zvezo s tradicijo. Razen par omar ni v njegovi hiši nič iz lesa. Cel namesto mize ima n. pr. armirano betonsko ploščo. — Glavna skupna poteza vseh tam zgrajenih hiš je, da izgledajo na z u n a j vse kakor kocke brez strehe, v svoji notranjosti pa imajo značaj zračno neomejenega prostora. Ako bi kdo